

Роздуми...Думки...Думи...

Діаріуш

президента НаУКМА

№ 2

«ВІДВЕРТИЙ ДІАЛОГ» –

радіопередача з такою назвою була записана на 1-ій програмі українського радіо 7 лютого, а прозвучала в ефірі 26 і 27 лютого. Діалог вели лідер виборчого блоку «Наша Україна» Віктор Ющенко і президент НаУКМА. Передача була побудована за листами радіослухачів, які розмірковували про болючі проблеми сучасної української освітньої системи, зокрема недостатнє державне забезпечення сфери освіти, а також про нерівні можливості випускників

міських і сільських шкіл.

За конкретними питаннями проглядалася глобальна проблема, яка непокоїть багатьох громадян України: як не розтратити незаперечних здобутків нашої школи і, водночас, подолати вади заїдеологізованої, забюрократизованої і просякнутої хабарництвом та телефонним правом радянської системи, увійти потужно у світовий освітній простір, бути відкритим для всіх і розвивати свої національні традиції?

Ми намагались уникати простих відповідей на складні й болючі запитання. Бо надто заплутано тут вузли суперечностей, упередженостей і накопчених за багато років несправедливостей. Якщо коротко резюмувати основні лінії радіодіалогу, то вони зводилися до необхідності, з одного боку, вироблен-

28.02.2002

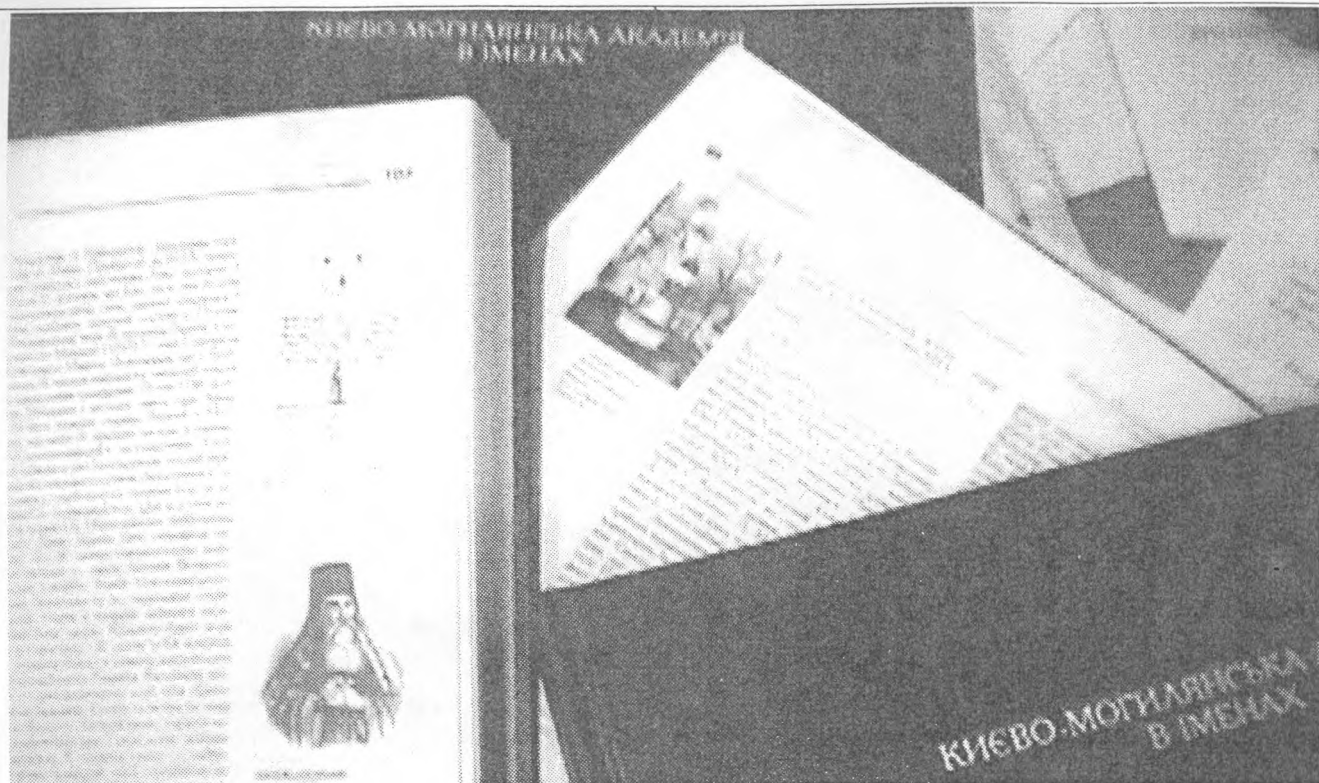
ня справді державницького підходу до освітніх проблем, а з іншого – виразного акценту не на усередненості підходів до учнів і студентів, а на вирізненні особистості й створення умов для її розвитку.

ЛІЦЕНЗОВАНО НОВУ ПРОГРАМУ

Фактично десять років тривала підготовка концепції, оформлення її, пошук виконавців, створення робочих планів і програм, боротьба з бюрократичними перепонами, переконування опонентів – і все це стосовно відкриття магістерської програми з журналістики. Як колишній газетяр я глибоко переконаний, що підготовка фахівців у цій сфері в нас здійснюється неефективно. 80% моїх однокурсників так і не стали журналістами, а деякі з них ні дня в ній і не працювали. Отож ще 1992 року мріялося про факультет журналістики, але не традиційний для нашої системи, а збудований на інших засадах. Ідея – магістерська програма, на яку приймають випускників бакалаврату незалежно від фаху, але залежно від здібностей до журналістської діяльності. Така концепція успішно реалізується в багатьох західних університетах, і вона спрямована насамперед на підготовку аналітиків. А це нині найважливіше для українських ЗМІ.

Проте дозволу на відкриття такої програми ніяк не вдавалося одержати. Основним опонентом (і конкурентом) виступав Інститут журналістики. Непросто було знайти й енергійного декана-організатора. Це вдалося лише в третій спробі. І сьогодні я вітаю професора Сергія Квіта і студентів-журналістів із перемогою. 12 лютого на засіданні ДАК ми одержали ліцензію на підготовку журналістів на магістерському рівні.

Проте це лише початок. Постає низка питань. Чи слід включати цю програму в один з існуючих факультетів? Гуманітарних і суспільних наук? Чи, можливо, варто сформувати факультет політичних наук і журналістики? Проте чи не є журналістика однією із соціальних технологій? Мені цікава думка усіх, кому не байдужа майбутня доля журналістської програми. Буду вдячний за відгуки.

ВЕЛИКА КНИГА НАШОГО НАРОДУ

Задум створити Енциклопедію Києво-Могилянської академії виник майже одночасно з ідеєю відродити нашу славну alma mater. Я розшукав Зою Іванівну Хижняк, фактично єдиного за радянського часу послідовного дослідника історії Академії, і запросив її до цієї роботи. Трохи повагавшись, вона погодилася, і вже 6 липня 1992 року ми відкрили Відділ дослідження спадщини КМА. Врахуймо, у відродженій Академії на той час не було ще жодного студента...

Це було десятиліття повсякденної праці маленького колективу й багатьох симпатиків з-поза Академії. Праці справді повсякденної, але натхненної і творчої. Сама концепція нетрадиційно побудованої енциклопедії викликала присутні й багато в чому справедливі докори. Але треба було побачити надзавдання такого дослідження – показати насамперед ОСОБИСТОСТІ на тлі складних епох. Інтуїтивно ми відчували, що саме такий підхід сьогодні найактуальніший. За панування в Україні імперської Росії, а особливо за радянського часу, влада завжди намагалася знищити особистість, українську особистість насамперед. Самоцінність неповторності заперечувалася. Отож треба було нагадати про те, які неповторні особистості творили духовну субстанцію Академії.

За ці десятиліття я зробив для себе особисто одне дуже важливе відкриття. Не будучи педагогом у своїй попередній діяльності, крок за кроком намагався збагнути, в чому полягає сенс її. Сьогодні для себе я визначився...

Людину можна навчити в університеті майже всьому. Її не можна навчити тільки двом речам.

Не можна навчити людину таланту. Це дається їй Вищою Силою, Божим провидінням, але обов'язково дається. Трагедією багатьох є те, що

вони так і не здогадуються, в чому їхній талант, або дізнаються про це надто пізно.

Не можна також навчити людину любити свободу. Скільки б рабові не пояснювати солодкість свободи, він її не зрозуміє і не прийме.

Отже цим двом речам людину не можна навчити. Навіть у найкращому університеті.

Але саме в університеті й тільки в університеті можна створити такі умови, в яких людина збагне свій талант і самореалізується як особистість.

І саме в університеті й тільки в університеті можна створити такі умови, в яких людина відчує смак свободи. Як брунька вибухає квіткою, так і в осерді духовного єства особистості в якийсь щасливий момент прокидається радість свободи.

І лише за цих двох умов людина стає неповторною індивідуальністю.

Таких індивідуальностей ми нині намагаємося готувати в нашому університеті.

Таких індивідуальностей в Академії XVII-XVIII століть були тисячі. Ми спробували віднайти бодай частину їхніх слідів у нашій покрученій і закривавленій історії.

22 лютого відбулася презентація Енциклопедії «Києво-Могилянська академія в іменах».

Загалом кажучи, вийшла не просто презентація. Швидше це була серйозна наукова конференція, де справляли «духовний банкет» видатні дослідники - Володимир Моренець, Зоя Хижняк, Іван Дзюба, Валерій Шевчук, Оксана Пахльовська, Вадим Скуратівський, Марта Богачевська-Хом'як. Зізнаюся, що я давно не одержував такого інтелектуального вдоволення від ходу роздумів учених над складними питаннями не лише минувшини, але й над глибиною філософських проблем, що виникають як результат осмислення та інтерпретації історії. Оксана

Пахльовська показала, як будь-який завойовник нищив в Україні насамперед «монолітне осердя інтелектуального космосу нації». Але, додаю, саме це справді «монолітне осердя» завжди було живим і тому не піддавалося знищенню. Та ж сама Оксана Пахльовська блискуче показала це порівнянням постатей двох могилянців - Івана Мазепи і Теофана Прокоповича. Мазепа прокладав шлях українському розуму до визвольних революцій у Європі, до свободи нації.

Галшка оголошує свій заповіт

Прокопович став інтелектуальним деміургом петровського деспотизму. Геній Мазепи боровся за індивідуальність. Геній Прокоповича створював машину нищення індивідуальності та її особистісного етичного змісту. І це витворювало складну колізію впливу Академії на ціле європейське життя. Іван Дзюба, відзначаючи як позитивну рису Енциклопедії відкритість до існуючих неоднозначних оцінок пізнішого періоду функціонування Академії, стверджував, що тоді мали місце деякі негативні її впливи на українську дійсність, зокрема й те, що багато зі світлих умів працювали не на Україну, а на Росію. Проте Валерій Шевчук резонно парирував, що тогочасний відтік мозків був не добровільним, а примусовим. Стефан Яворський на колінах стояв перед царем і плакав, просив повернути його в Україну. Теофан Прокопович також не хотів їхати до Московії. Але їх ніхто не слухав. І вони стали стовпами самодержавства. А Дмитро Туптало ледь не помер, коли цар збирався вислати його до Сибіру. Не можна не погодитися з твердженням Валерія Шевчука про те, що тут ще треба розбиратися дуже уважно, бо фактично йдеться про культурний геноцид української нації.

Але є ще один украї важливий аспект цієї трагічної колізії, який блискуче підкреслив В.Скуратівський. Це повинно стати предметом серйозного наукового дослідження. Чи замислювалися ми над тим, що фактично вихованці Києво-Могилянської академії врятували європейську цивілізацію? Так, це справді був демонтаж потенційних можливостей національної культури на користь розвитку культури чужої. Але водночас ці люди так багато зробили для закляття того захланного, непередбачуваного монстра, просвітляючи його. Якби не вони, то, цілком можливо, що західна цивілізація була би загарбана дикою силою. І хто знає, як би повернулося колесо історії... (Я ще додаю у дужках, що фактично цю роль українці стосовно Європи вже виконували вдруге. Вперше - під час татаро-монгольської навали, яка знову-таки захлинулася на українських теренах...). Освічені могилянці зупиняли процес просування дикості на Захід. Зупиняли неймовірною ціною, ціною свого життя... Так, є над чим тут замислитися.

Цілком погоджуюся з проф. Мартою Богачевською-Хом'як, що одною з найважливіших рис цього видання є те, що це одне з небагатьох досліджень у сучасній Україні, написане не з точки

зору колонізатора, який нищив наш народ, а з українського погляду. Про це, до речі, засвідчила й презентація Енциклопедії.

Презентація виявилася, по суті, як епілогом, так і прологом.

Пролог фактично інспірувала православна церква московського патріархату, яка наприкінці минулого року «святкувала» нібито 300-річчя Київської духовної академії, яка справді є наступницею Києво-Могилянської академії. Але відзначали це промосковські діячі в дивний спосіб - виходячи з дати 1701

рік, коли Петро I мовбито надав Академії статус вищої школи. Проте вони «забули», що вищим навчальним закладом КМА стала ще 1658 року за Гадяцькою угодою, яка була згодом затверджена Сеймом Речі Посполитої. І без милости батюшки-царя. Недовершки імперії хапаються за соломинку... Безсвідомо намагаються обдурити...

Тому ми започатковуємо новий проект - створення Енциклопедії Київської духовної академії. Щоб показати неперервність інтелектуального розвитку, щоб не дати змоги спекулювати нашими національними здобутками. І вже в цьому Пролозі до майбутньої багаторічної роботи з'явилася перша добродійна ініціатива. Один із найвідданіших наших приятелів, директор Новокаховського заводу електрозварювального обладнання Ярослав Микитин оголосив, що жертвує на новий проект 80 тисяч гривень. Я закликаю всіх, хто зацікавлений у підготовці Енциклопедії Київської духовної академії, до співпраці. Відкриємо ще одну сторінку нашої слави.

Kyiv-Mohyla Foundation in America

Ще 1994 року в США було створено благодійну фундацію The Mohyla Academic Society, Inc. (перший президент - Всеволод Онишкевич, теперішній президент - проф. Іван Фізер). Сотні донорів склали свої пожертви на відновлення Києво-Могилянської академії. Проте нині перед НАУКМА постало нове завдання - створити потужний ендавмент, що забезпечить фінансову незалежність університету. Це сьогодні пріоритет.

З цією метою в США наприкінці минулого року утворено ще одну фундацію, яка тісно співпрацюватиме з Норт-Вестерн Університетом у Чикаго, - Kyiv-Mohyla Foundation in America (співголовами її є колишній посол США в Україні Вільям Грін Міллер - за згодою - та колишній міністр закордонних справ України Борис Тарасюк). Нова фундація функціонуватиме паралельно з The Mohyla Academic Society.

Виконавчий директор КМFiA, американський бізнесмен Ігор Вислоцький 12-18 лютого відвідав НАУКМА, де провів переговори з президентом, з віце-президентом Н.Шумковою, деканом бізнес-школи П.Шереметою, директором Виданичого дому «КМ Академія» В.Соловйовою, керівником програми «Освітні студії» Л.Кадуриною.

Координати КМFiA: 6133 N. Forest Glen Ave. Chicago, IL 60646 USA. Tel. 773 6851828; fax 773 794 1654; E-mail: mfarion@ameritech.net

ВИСНОВКИ РОБОЧОЇ ГРУПИ

5 жовтня 2001 р. розпорядженням президента №40 було створено комісію для вивчення й узагальнення іновачійного досвіду в НаУКМА. Комісія завершила роботу й подала «Зведені висновки», в яких сформульовано 38 головних завдань і 12 «супутних адміністративно-господарських заходів», здійснення яких повинно поліпшити роботу НаУКМА. Насамперед я хочу подякувати членам робочої групи В.П.Моренцю, Ю.В.Боднарчуку, О.В.Гараню, І.М.Гризі, В.І.Гусеву, В.П.Замостьяну, В.Є.Панченку, В.П.Черкасенку та П.М.Шереметі за важливу роботу, яку вони провели. Крім того, я вдячний кафедрі соціології (С.М.Оksamитна) за цікаве опитування, проведене серед студентів, результати якого виразно доповнюють «Зведені висновки». Над усім цим нині працюють президент і віце-президенти. Матеріали будуть проаналізовані, узагальнені й доведені до всіх співробітників і студентів. А проте вже зараз можна назвати бодай дві больові точки, думку про які ширшої громади хотілося б почути.

Зречтисся стратегії максимального «впливування знань у голови слухачів, підштовхуючи їх батогом і бубликом оцінок-рейтингів», і натомість розвивати творче мислення, здатність до самостійних суджень та практичних рішень.

Рішуче відмовитися від дедалі відчутнішої тенденції до формалізації навчального процесу як такої, що загрожує його іновачійному і творчому характерові.

Цікаво, що думають про це і студенти, і викладачі. Які конкретні шляхи ви би запропонували для розв'язання цих проблем?

ХЕРСОНСЬКІ ЗУСТРІЧІ

19–21 лютого в Херсоні відбулися Дні Києво-Могилянської академії, в яких узяли участь президент НаУКМА і директриса Херсонського колегіуму ім. Є.Маланюка Марина Родненок. Проїшли зустрічі в семи

Марина і Юрій Родненки

школах міста та у фізико-технічному ліцеї. В НаУКМА навчається 26 студентів з Херсона, що складає приблизно 1% від загальної кількості студентів. Зустрічі показали, що на півдні України зростає зацікавлення НаУКМА, навчальні заклади поступово переходять на українську мову навчання, хоча процес цей штучно уповільнюється місцевою владою. Вирішено 17 березня провести серед бажаних випускників шкіл пробне вступне тестування за мину-

лорічними тестами – з метою психологічної адаптації майбутніх абітурієнтів до цього складного випробування.

На засіданні «круглого столу» для керівників освітніх закладів міста обговорювалися особливості навчально-виховного процесу в НаУКМА. Президент зустрівся з батьками усіх студентів-херсонців, а також з батьками учнів колегіуму.

Президент НаУКМА дав два інтерв'ю для радіо та два для телебачення – з підтримкою кандидата в народні депутати до Верховної Ради (183-й округ) **Марини Родненок**, а також записався в півгодинній телепередачі «Територія душі» з роздумами про НаУКМА.

По поверненню до Києва, 22 лютого, президент зустрівся зі студентами-херсонцями й поділився своїми враженнями від поїздки.

НАШ КАНДИДАТ - ОСТАП СЕМЕРАК

18 лютого в НаУКМА відбулася зустріч співробітників і студентів з кандидатом в народні депутати від блоку Віктора Ющенка «Наша Україна» (округ №218 у Києві) випускником НаУКМА Остапом Семерак.

Він належить до перших студентів відродженої КМА, вступив до неї в 1992 році, закінчив магістеріум 1998 р. Працює у Верховній Раді, активний член ПРП. Віримо в перемогу нашого кандидата. *Долучайтесь!*

– 26 лютого президент НаУКМА в прямому ефірі ICTV дискутував з Дмитром Кисельовим про проблеми сучасної освіти.

– 28 лютого президент НаУКМА разом із М.Половичем, Б.Тарасюком та О.Пасхавером узяв участь в нараді громадського об'єднання з формування Стратегії для України, концепція якої представляє у НаУКМА 14 січня Віктор Ющенко. 11 березня в НаУКМА заплановано провести «круглий стіл», присвячений цій проблемі.

Головою Художньої Ради НаУКМА стала народна артистка України Лариса Кадирова. Заохочуються всі ідеї щодо гармонізації духовного життя в НаУКМА. Звертатися до Культурно-мистецького центру (тел.416-21 54).

ХТО ВІДШУКАЄ «ЗОЛОТУ ЖИЛУ?»

Розпорядженнями президента від 28 лютого 2002 створено робочу групу, яка має проаналізувати можливість й запропонувати шляхи ефективного пошуку додаткових джерел фінансування потреб НаУКМА. Обрання робочу групу П.Шеремета. Члени – Ю.Балала, В.Баланди, І.Борейши, О.Гарань, М.Галубович, А.Деліман, С.Лавринович, А.Кадурин, В.Карацький, В.Карпенко, В.Кобзар, В.Мельничук, Ю.Наврусов, В.Судженко, В.Черниченко, Т.Хивалка, Н.Шумковська. Свої висновки комісія повинна подати президенту до 1 квітня. До її роботи можуть долучитися всі, хто думає над тим, як заробити кошти для НаУКМА, тобто для всіх учнів. Продуктивні ідеї приймаються із вдячністю.

Прощу надсилати коментарі й запитання:
brioukh@ukma.kiev.ua